

**КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ПАРАДИГМ**

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції.
28 лютого – 1 березня 2013р*

Ковач А.Й. Державна політика у сфері педагогічної освіти на Закарпатті в 20-30-х рр. XX ст.	58
Кончович К.Т., Савчинь Д.П. Формування соціокультурної компетенції вчителя іноземної мови	60
Куруц Н.В. Педагогічна практика як важлива складова в системі підготовки спеціалістів біологів	62
Марфинь Н.В. Інноваційна діяльність у загальноосвітній школі: теоретичний аспект	64
Масленнікова Д.Ю. Концептуальні засади розвивального навчання фізики у загальноосвітній школі	67
Машкаринь-Бутко А.І. Психолого-педагогічні аспекти виховання дітей з особливими потребами	71
Онищук А.С. Світові тенденції підготовки майбутніх перекладачів до професійного спілкування	73
Павленко А.І. Культура суб'єктів педагогічного процесу у контексті реалізації культурологічної освітньої парадигми	75
Пахолко Р.І. Микола Ваврисевич про культуру вчителя початкової школи	78
Повідайчик О.С. Інформаційна культура майбутнього вчителя математики	81
Попова Т.М. Культурно-історичні аналогії як засіб розкриття гуманістичного потенціалу змісту природничо-наукової освіти	85
Попович А.М. Особливості використання проблемного навчання у підготовці соціальних працівників	90
Прудкий О.С. Культурно-науковий світогляд як складова культури сучасного вчителя фізики	92
Розлуцька Г.М. Культура професійного спілкування викладача як необхідна умова ефективності педагогічної взаємодії	96
Розман І.І. Педагогічна етика як складова моральної культури педагога	99
Росул Т.І. Культурно-історичні детермінанти розвитку сучасної музичної освіти	101
Сідун М.М. Ситуативно орієнтована педагогічна практика у процесі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи	102
Свида-Суєденко Т.В. Розвиток творчості студентів на заняттях німецької мови за допомогою методу "креативне письмо"	104
Сиротюк В.Д. Формування професійної культури майбутнього вчителя фізики	106

Сиротюк Т.А. Духовна культура вчителя – основа його професійної майстерності	109
Соломка Е.Т., Герцог Ю.В. Проблеми вивчення державної української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з мовами навчання національних меншин Закарпатської області	112
Теличко Н.В. Методологічні засади формування педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів	115
Точиліна Т.М. Підвищення ефективності лекцій у процесі вивчення фізики у вищому технічному навчальному закладі	117
Туряниця Василь В. Модерний педагог: погляд студентів	121
Туряниця Вікторія В. Перша в Європі школа для циган: погляд на історію та сучасність	122
Фізеши О.Й. Суспільно-політичні умови розвитку початкової школи на Закарпатті у другій половині XIX століття	124
Хазін В.О. Розуміння як буттєва основа міжсуб'єктного порозуміння в освітньому процесі	128
Хома О.М. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів початкової школи	131
Черепаня Н.І. Розвиток емпатії старших дошкільників засобами народознавства	132
Чепур О.С. Розвиток творчих здібностей в умовах дошкільного навчального закладу	134
Шанга І.Ф. Розвиток фізичної культури і спорту на Підкарпатській Русі доби Чехословацької Республіки	136
Шебень В., Бірчак Я. Сучасні вимоги до вчителя фізики в контексті реформування шкільної освіти в Словаччині	138
Шикітська Г.М. Роль учителя у діяльності педагогічних товариств Закарпаття в першій половині XX століття	141
Шостаківська Н.М. Експериментальне дослідження формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інтерактивних технологій	145

У такому відношенні сама думка про радикальні зміни існуючих освітніх принципів, реконструкцію уставленої освітньої дійсності, що полонить не тільки педагогів, але й активно втягує в себе та поглинає дитячі душі, – сама ця думка давно вже навіть не пахне новизною, давно перетворилась у просто теревені, про нескінченні та безмістовні оновлення освітньої системи.

Але як би ми хоча б захотіли побачити, те, що маємо перед своїми очима – в дитячих та юнацьких душах, у розгортанні та становленні живої людської суб'єктивності, жах роз'єднання пронизав би не одну педагогічну душу, в якій ще хоча б жевріють рештки людського порозуміння з рідким тремтінням совісті. І як би ми не уміли – та, дав би Бог, не могли – від самого початку втручатися в їхнє буття та не спрямовувати їх становлення у русло наших програм, велич яких так зачаровує хіба що чиновників! А чому? Так хоча б тому, що побудувати свої педагогічні дії за логікою дитячої душі та лізти у що душу по трафарету міністерських установок, прийнятих якимось безликим педагогом, – це дуже різні речі. Зрозуміти дитячу душу – це означає відкрити для себе інший людський світ у його становленні, у творчих зусиллях народження людської суб'єктивності, і, водночас, відчуття осмислення світ наявного буття. Тільки в такому порозумінні й відбувається зустріч “Я –ТИ”, коли світ суперечливого буття згортається біля твоїх ніг (М.Бубер).

Особистість породжується тільки особистістю, тільки в контексті особистісних взаємозв'язків та устремлень до порозуміння. Тому онтологічною основою розуміння може бути тільки виховане, а тому й втілене, відчуття відповідальності. Відповідальності за світ, в який ми приводимо своїх учнів, відповідальності за кожну нездатність до розуміння болу та незахищеності іншої душі. Однак, до тих пір, поки безликий вчитель залишатиметься в ролі погонича учня, якого тільки й потрібно “вивчити” для закінчення школи, проблема розуміння та порозуміння таки полишатиметься за межами освіти.

Тому будь-яка теорія залишиться теорією аж поки не виразиться в усвідомлення - розуміння себе як усвідомленого буття, що несе на собі вселенську відповідальність.

Література та джерела

1. Гегель Г. В. Ф. Наука логіки. М., 1972. – Т. 3.
2. Загадка человеческого понимания / Под общ. ред. А. А. Яковлева; Сост. В. П. Филатов. – М.: Политиздат, 1991. – 352 с.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

О.М. Хома

Україна, Мукачеве, Мукачівський державний університет

Формування мовленнєвої культури у майбутніх учителів початкових класів є надзвичайно важливим завданням, оскільки йдеться про виховання мовленнєвої особистості. Мовленнєва культура є складовою загальної культури. За Великим тлумачним словником сучасної української мови “Культура – це: 1. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; 2. Освіченість, вихованість тощо”. Мовленнєва культура, на відміну від інших складових загальної культури, є одним з показників цивілізованості суспільства. Творче використання засобів мовлення виявляють в певній мірі професійні якості вчителя, сприяють самовираженню і, безперечно, соціалізації особистості.

Дослідженням означеної проблеми займалися і займається низка науковців (Н.Бабич, М.Вашуленко, С.Дорошенко, І.Огієнко, О.Потебня, С.Шевчук). Ними розглядається культура усного і писемного мовлення у зв'язку з мовними нормами. Враховуючи комунікативний підхід у навчанні української мови у вищій школі, мовна культура розуміється як культура комунікації, що включає в себе якості нормативного спілкування. На нашу думку, культура мовлення – це знання і дотримання норм сучасної української літературної мови з урахуванням специфіки підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах. Виходячи з цього, ми виокремили складові формування мовленнєвої культури майбутніх учителів. Проаналізуємо їх.

Мовна освіта. Вона покликана забезпечити майбутніх учителів знаннями про мову як науку. Проте сучасні вимоги до оволодіння української мовою вимагають дотримання мовно-мовленнєвого принципу до розуміння лінгвістичних понять. За словами М.Вашуленка, мова і мовлення є, з одного боку, історичним продуктом нації, а з іншого, – невід'ємною складовою виховання і розвитку кожної особистості, громадянина держави, оскільки мова є інструментом і основним засобом пізнання, формою породження, існування і вираження думки, спілкування, а, отже, й активного входження кожного члена суспільства в соціум. Мовна освіта отримується студентами педагогічних вузів на заняттях із сучасної української мови та методики навчання української мови в початковій школі.

Фахова освіта. Вона включає в себе знання дисциплін психолого-педагогічного циклу, методики навчання фахових дисциплін та практичну підготовку. В сучасних умовах ефективність вирішення навчально-виховних завдань, що стоять перед початковою школою, залежить від рівня кваліфікації та компетентності педагогічних кадрів. Нові технології інформації та комунікації відкрили доступ до знань не тільки для студента, а й учня. Постає завдання про створення нової моделі професійної підготовки студентів

педагогічних навчальних закладів. Спрямованість на особистісно-орієнтовану модель навчання вимагає від майбутнього учителя оволодіння навичками комунікації, причому комунікації вищого рівня. Педагогічна практика, що має місце на педагогічному факультеті, дає можливість студентів поетапно увійти в освітній простір і в той же час сформувати культуру професійного мовлення.

Соціолінгвістична освіта. Вона передбачає вивчення української літературної мови у зв'язку з мовним етикетом, що укладався історично. Студентів необхідно знайомити з етичною культурою українського народу, виховувати культуру мови і культуру спілкування, розвивати зацікавленість проблемою відродження та розвитку кращих традицій української мовленнєвої поведінки. Систему мовленнєвого етикету становить сукупність усіх можливих етикетних формул, що складаються з певних елементів комунікативних ситуацій: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття тощо. Особливу увагу слід звертати на апелятивну (звертальну) функцію (пані Олено, пане Василю), що недостатньо проявляється в сучасному літературному мовленні.

Таким чином, нами з'ясовано зміст формування мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів та окремі її складові.

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВСТВА

Н.І. Черепаня

Україна, Мукачеве, Мукачівський державний університет

Національна система виховання в нашій країні має бути адекватною світосприйняттю, світорозумінню, духовній та виховним традиціям українського народу, відповідати стратегічним завданням нації та держави, сприяти розвитку національної самосвідомості підрастаючого покоління та проникати в усі аспекти виховання. В Конституції України у розділі II. "Права та обов'язки людини і громадянина" наголошується на тому, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечуються вільний і всебічний розвиток її особистості.

Одним з завдань сучасних педагогів є виховання дошкільника, як соціально компетентної особистості, яка характеризується здатністю приймати соціальні правила і норми, знаходити правильні орієнтири для побудови своєї соціальної поведінки. Не менш важливим є вміння дітей виявляти гнучкість у сприйнятті нових вражень та їх оцінюванні, прилаштовуватися до вимог соціальної групи та водночас зберігати власне обличчя. Вони повинні гнучко

поводитися з партнерами по спілкуванню, реагувати на їхні слова та дії адекватно, вміти вислуховувати, погоджуватися, відстоювати власну точку зору, домовлятися, укладати угоди тощо.

Необхідним з боку вихователя є формування у дітей вміння виявляти толерантність, емпатію, здатність співчувати і співрадіти. Педагог повинен сприяти виробленню навичок дитини налагоджувати гармонійні взаємини з однолітками та дорослими, вміння домовлятися з ними, уникати конфліктів або розв'язувати їх мирним шляхом, утримуватися від образливих слів та агресивних дій. Правильно вихована дитина є домірною стану людей, які оточують (не веселиться, коли їм сумно, стримано поводитьсь у присутності хворого тощо). Вона оптимістично ставиться до труднощів, уміє мобілізуватися на їх подолання, проявляє витримку у стресових ситуаціях. Цінною якістю є контроль та регуляція своєї поведінки та поведінки людей, що оточують і утримання від образливих слів та негативних проявів. У разі потреби дошкільник може звертатися по допомогу, але вміти її правильно використати. Важливим є вміння дитини тримати дистанцію, відчувати межу бажаної-небажаної поведінки.

Система дошкільної освіти має прилучати дітей до системи цінностей, культури і традицій рідного народу, виховання шанобливого ставлення до його надбань та рідної мови. А оскільки основною діяльністю дітей дошкільного віку є ігрова, доцільно проводити з дітьми дидактичні ігри за народознавчими мотивами формувати уявлення про особливості українського менталітету: емоційність, миролюбність. Виховувати ввічливість. Під час гри діти вчать ввічливо звертатися, прилучати дітей до національних традицій, формувати уявлення про характерні риси рідного народу: гостинність, працелюбність. Виховувати доброзичливість, уміння радіти успіху товариша.

Проте на сьогоднішній час тема емпатії в дошкільний період не є достатньо вивченою, хоча на сучасному етапі розвитку суспільства людина, її місце в системі соціальних взаємин залишається центральною проблемою морального виховання. Відомо, що оптимальним періодом для формування та розвитку соціальних стосунків і різних видів поведінки дитини є дошкільні роки. У цей час діти оволодівають умінням контролювати себе (дотримуватися певних правил поведінки), вчать розуміти власні почуття та почуття інших, бути щедрим, брати на себе відповідальність, надавати допомогу тим, хто цього потребує, з повагою та розумінням ставитися до індивідуальних особливостей людей, розв'язувати проблемні ситуації шляхом перемовин тощо.